

Virtuální hospitace

Informatika a informační a komunikační technologie

Pokročilé nástroje v grafickém editoru GIMP

Odborná analýza hodiny (evaluace)

Autor: Mgr. Jan Berki

V úvodu je třeba vyjádřit dík a obdiv Mgr. Tomkové, že byla ochotna pustit si filmový štáb do své hodiny. Ve této analýze se pokusím být nanejvýš stručný, zastavím se především nad podstatnými nebo zajímavými okamžiky hodiny. Charakteristika vzdělávacích cílů vychází z revidované Bloomovy taxonomie. Popisy jednotlivých částí hodiny jsou řazeny chronologicky.

Cílem hodiny je dle kolegyně naučit žáky retušovat fotografie pomocí masky vrstvy. Všechny aktivity zařazené do hodiny k naplnění tohoto cíle směřují. Záznam bohužel končí po první hodině z dvouhodinového vyučovacího bloku. Videozáznam tedy neukazuje výslednou fázi produktů, nemohu tedy posoudit, zda cíl byl beze zbytku naplněn. V první reakci po odučené hodině vyučující uvádí jako překážku neujasněnost cílového stavu ze strany žáků. Možná by pomohlo nejprve se všemi stanovit výslednou podobu, ke které budou žáci postupnými kroky směřovat. Více ve fixační části nové látky.

Charakteristika částí výuky

Fixace staré látky

Po úvodním slovu následovalo opakování, které trvalo zhruba minutu. Položená otázka směřovala ve znalostní dimenzi k procedurám a v kognitivní rovině k vybavování. Vtipné odpovědi se společně zasmáli. Ze záznamu bohužel není zcela patrné, kolik žáků se aktivně do opakování zapojilo. První a poslední odpovídá tatáž žákyně. Vyučující ve své reakci nepoužívá hodnotící slova správně/špatně, ale pouze terminologicky upřesňuje žakovu odpověď. Kolegyně tím všem připomněla, která látka byla minulou hodinu probírána, nikoli samotné postupy.

Expozice

Pro výklad trvající cca 7 minut má vyučující připravenou prezentaci s uvedenou charakteristikou nástroje a s příklady použití. Tato část je pojata transmisivně (tvůrcem poznatku je učitel a předává jej žákovi) za pomoci monologické výkladové metody frontálním uspořádáním. Aktivita je tedy zaměřena na zapamatování procedury. Motivační část je jakoby přeskočena. První náznak motivace osvojování tohoto konkrétního nástroje můžeme vidět na úvodním snímku podpůrné prezentace zmiňující využitelnost pro retuše, není však nijak akcentována. Motivační ukázka retuše vlastní fotografie je zařazena až za výklad. Po charakteristice každé masky následuje názorný příklad jejího použití.

Velmi zajímavým okamžikem je ověření pochopení vyložené látky. Vyučující se ptá, zda má někdo dotazy. Zajímavé jsou v tuto chvíli její nonverbální signály. Následná reakce žáků spíše hovoří pro interpretaci, že se nechtějí (nejspíš před kamerou) zeptat. Vyučující se tak nyní skutečnou zpětnou vazbu nedozví.

Fixace nové látky

Aplikování procedur bylo koncipováno jako samostatná práce. Každý žák pracuje na fotografii, kterou on sám vytvořil. To sice znesnadňuje kolegyni zadat jednotné pokyny k práci. Ale při jednotlivých konzultacích vždy nejprve vyžaduje od žáka popis cílového stavu. Tato důslednost ve výsledku pomáhá žákovi pochopit, že nástroje volíme adekvátně cíli, nikoli opačně, což bych rád vyzdvihnul. Při poradě se žákem kolegyně obvykle využívá metodu instruktáže, což trochu komplikuje možnost nasměrovat jej do vyšších úrovní kognitivního procesu. Uznávám ale, že v tento okamžik je na to ve většině případů brzo, jestliže žáci nemají požadovanou dovednost ještě ani patřičně osvojenou. Pokud při plnění instrukcí narazí společně na nestandardní chování programu, vyučující zpracování vyzkouší sama přímo na žákově pracovišti. Ten může zvolený postup pozorovat.

V průběhu samostatné práce lze identifikovat tři zajímavé okamžiky:

- Po žakovském pokusu o dosažení požadovaného stavu podle instrukcí kolegyně uznává, že nápad žákyně byl lepší. Nezdůvodní ale, proč tomu tak je.
- Na otázku žákyně: „Můžu se zeptat?“ několikrát vyučující reaguje „Samozřejmě.“ Ukazuje to vstřícný a otevřený přístup kolegyně ke svým žákům.
- Vyučující navrhuje využití nástroje kouzelná hůlka. Žákyně ale oponuje, že ji zvolený postup (ruční vybarvování) baví. Vyučující ji u tohoto postupu nechá, i když je patrné, že postup je neefektivní z hlediska časové náročnosti.

Verbální komunikace

Kolegyně používá hovorovou češtinu, která je patná de facto pouze v koncovkách přídavných jmen. Hovoří plynule, tiše, ale dostatečně výrazně. Artikulace a intonace jsou pěkné. Tón hlasu je přátelský a žáci se nebojí v průběhu procvičování vyučující zeptat. Některým žákům vyučující vykává, některým tyká. Odbornost jazyka je na adekvátní úrovni, i když některé formulace jsou napoprvé hůře pochopitelné.

Pohyb po třídě

Během prvních dvou částí hodiny stojí kolegyně za katedrou čelem ke třídě, někdy se podívá na monitor. Při samostatné práci obchází žáky postupně v kruhu. V případě, že je potřeba, jde k hlásícímu se žákovi. Následně se vrátí do svého algoritmu obcházení. U každého žáka se alespoň na chvíli zastaví. Doba jednotlivých konzultací se vždy pohybuje mezi jednou a dvěma minutami. Výraznou výjimku tvoří Tereza, se kterou konzultují nejčastěji. Nejdelší zastavení u ní trvá 8 minut.

Shrnutí

Zhlédnutá hodina příliš nevybočovala z „historického“ pojetí výuky ICT na českých školách. Po výkladové části s prezentací následovala individuální samostatná práce, při které učitel pomáhá žákovi instrukcemi.

Pozitivně hodnotím přístup vyučující k žákům, který je vstřícný a milý (i přes viditelné/slyšitelné silné nachlazení). Dále je pěkné zacílení aktivity k dovednosti uplatnitelné i v běžném životě bez ohledu na budoucí odbornou profilaci žáky. V neposlední řadě oceňuji

důsledné dodržení postupu: definice cíle → volba nástroje. Doporučil bych dodržet souslednost fází výuky v následujícím smyslu: nejprve zařadit motivační část, poté výkladovou.

Zajímavým zpestřením by mohla být „hra“ na zákazníka a poskytovatele grafických služeb. Žáci by vytvořili dvojice. Jeden z nich by dodal fotografii a snažil by se definovat svůj požadavek. Druhý z žáků by se snažil těmito požadavkům vyjít vstříc, případně se zákazníkem diskutovat o vhodnosti takové úpravy. Později by se dvojice vyměnily zároveň s rolí. Vyřešilo by to problém se zadáním a také by to žáky donutilo formulovat své představy tak, aby byly přenositelné na jinou osobu. Další výhodou je práce ve dvojicích a podpora interpersonální komunikace. Případně bych zvážil jinou úpravu aktivity, která by „nabourala“ transmisivní pojetí výuky. V některých situacích by pomohla změna instruktáže v heuristický dialog, který by směřoval k pochopení, kdy vlastně masku použít.

Na závěr děkuji autorům projektu za zajímavou zkušenost a milé kolegyni za odvahu. Přeji jí spoustu energie a tvůrčích nápadů pro její pedagogické působení.